

KOCAELİ'NİN YETİŞTİRDİĞİ DEĞERLERDEN PROF. DR. TALÂT TEKİN VE ŞİİR DÜNYASI

NESRİN KARACA*

PROF. DR. TALÂT TEKİN KİMDİR?

Akademisyen, yazar, araştırmacı, şair, hocaların hocası...

Türk dilinin farklı sahalarında yaptığı çalışmalarla Türkiye Türkolojisi tarihinde önemli bir yere sahip olan Talât Tekin, 16 Temmuz 1927 tarihinde Gebze'ye bağlı Tavşancıl kazasında doğdu. Babası, Tavşancıl eşrafından Hamit Çavuş'un oğlu, Hereke Rüşdiyesi mezunlarından İsmail Tekin, annesi de aslen Nallıhanlı olup Tavşancıl'da uzun yıllar hocalık ve imamlık yapan İzzet Hoca'nın kızı Fatimatüzzehra'dır.

İlköğrenimini Tavşancıl ilkokulunda yaptıktan sonra (1934-1939) orta ve lise öğrenimini sırasıyla Üsküdar Paşakapısı Ortaokulunda (1939-1942) ve Haydarpaşa Lisesinde (1942-1945) tamamlar. Liseyi bitirdikten sonra öğrenimine bir yıl ara vermek zorunda kalır. Ertesi yıl, Yüksek Öğretmen Okulu giriş sınavlarını kazanır ve yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde yapar (1946-1951). Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden "XIII. Asır Şâirlerinden Şeyyâd Hamza'nın Dastân-ı Yûsuf Mesnevisi Üzerinde Dil Tetkikleri" adlı mezuniyet tezini hazırlayarak 1951 yılında mezun olur. Yüksek öğrenimi sırasında Reşid Rahmeti Arat, Ahmet Caferoğlu, Mecdut Mansuroğlu, Sâdettin Buluç, Ali Nihad Tarlan, Fahir İz, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mehmet Kaplan gibi abide şahsiyetlerinden dersler almıştır.

Bakanlık emrinde iken 1954 Kasım döneminde Piyade Yedek Subay Okuluna girer. Askerlik görevini yedek subay olarak 1955-56 yıllarında Kırklareli'nde yapan Tekin, terhisinden sonra Bakanlıkça Bitlis Lisesine atanır ve 1 Mayıs 1956'da göreve başlar. 1956 yılı Ağustos ayında Sevim hanımla evlenir ve daha yirmi günlük evli iken eşiyile birlikte yeniden Bitlis'e, görevinin başına döner:

"Açın haritayı da bakın isterseniz

İstanbul neresi Bitlis neresi

Duyurdum tutkun olduğumu sayende o yâre

Şükürler olsun sana PTT idaresi..."

şeklindeki o yıllarda yazdığı bir şiirinde PTT'ye teşekkürlerini sunan Talat Tekin, Bitlis'te o yıl meslektaşı ve Yüksek Öğretmen Okulundan arkadaşı Ahmet Miskioğlu ile birlikte *Yula* (Eski Türkçe "ışık, meşale") adıyla on beş günlük bir edebiyat gazetesi çıkarırlar.

1951-1957 yılları arasında İzmir, Trabzon ve Bitlis'teki çeşitli liselerde öğretmenlik yapmış olan Talat Tekin, 1957 yılında terfi etmesi gerekirken terfi edilenler listesinde adını bulamaz. Bir telgrafla nedenini Bakanlığa sorduğunda gerekçenin "son üç yılda teftiş görmemiş" ol-

* Prof. Dr. Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, TDE Bölümü. E-posta: nesrinkaraca@uludag.edu.tr

masından kaynaklandığını öğrenir. Bunun üzerine Bakanlığa çektiği sert bir telgrafla öğretmenlikten istifa eder ve aynı yıl Türk Dil Kurumu'nda gramer uzmanı olarak göreve başlar. Dil Kurumu'nda dört yıl Doç. Dr. Samim Sinanoğlu'nun odasında "Gramer Uzmanı" olarak çalışırken (1957-1961) bir yıl süre ile özel öğrenci olarak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Enstitüsü'ne devam ederek İlber Ortaylı'nın annesi Şefika Ortaylı'dan Rusça dersleri alır.

27 Mayıs darbesinden bir süre önce Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Prof. Dr. Hasan Eren'in açmış olduğu asistanlık sınavına başvurur. İhtilalden sonra sınava gittiğinde Bölüm başkanı Prof. Dr. Kenan Akyüz ve Prof. Dr. Hasan Eren'in 147'ler listesi ile açığa alınmış bulunduğu, ortada hoca olmayınca da asistan alınamayacağı belirtilir.

Bu arada TDK tarafından yayımlanan *Sade Türkçe Kılavuzu*'nu Dünya gazetesinde çıkan yazılarıyla eleştirir. Ankara'da yayımlanan *Ulus* ve *Öncü* gazetelerinde Türk Dil Kurumu'nun akademi statüsüne geçirilmesi, Atatürk'ün vasiyetinin de aslında böyle olduğu yolunda yazılar yazar. Bu arada *Dünya*, *Ulus* ve *Öncü* gazetelerindeki yazıları nedeniyle Disiplin Kurulu Başkanı şair Behçet Kemal Çağlar tarafından hakkında soruşturma açılır ve Kurum'daki görevine son verilir. Bir süre George Town Üniversitesi'nin Ankara bürosunda çalışır. Ressam Adnan Turani ile şair Tahsin Saraç'ın da çalıştığı büro imkanlarıyla, orduda okuma-yazma bilmeyen erler için birlikte kitaplar hazırlarlar.

Bu arada Los Angeles'taki California üniversitesinde görevli olan Prof. Dr. Andreas Tietze'nin yardımları ile bu üniversitenin Yakın Doğu Dilleri Bölümü'nde "Türk Dili Araştırma Asistanı" olarak iş bulur ve 1961 yılı Ağustos ayında ABD'ye gider. Türkiye'den tanıdığı Prof. Dr. János Eckmann da aynı üniversitededir. Tietze'nin çağrısıyla gelen Eckmann'ın geliş sebebi, uzun yıllar hocalık yaptığı Türkiye'de kendisine profesör unvanının verilmeyişidir. Talat Tekin orada doktora programına yazılır ve Eckmann'ın öğrencisi olur. Bir yandan da Amerikalı dilbilimci Prof. Hojer'in derslerine devam eder. İki yıl sonra doktora yeterlik sınavını verir ve Bloomington'daki Indiana Üniversitesine gider. Orada Prof. Denis Sinor'un yönetimindeki Ural-Altay Dilleri Bölümü'nde iki yıl "Türk Dili Okutmanı" olarak çalışır. Bu arada bir yandan Prof. John Krueger'dan Moğolca dersleri alırken, bir yandan da doktora tezini hazırlar.

1965 yılı Haziran ayında *A Grammar of Orkhon Turkic* adlı teziyle California Üniversitesi'nden doktor unvanını alan Talat Tekin, daha tezini vermeden iş bulmak için birçok üniversiteye başvurur. Hatta hocası Prof. Reşit Rahmeti Arat'a da mektup yazarak İstanbul Üniversitesi'nde bir kadro bulup bulamayacağını sorar ancak olumlu bir yanıt alamaz. Hatta bir ara Prof. Dr. O. Pritsak da kendisini Harvard'a çağırırsa da, bu göreve Pritsak'ın öğrencisi ve Talat Tekin'in meslektaşı Şinasi Tekin atanır.

Bu dönemde Prof. Dr. Denis Sinor Bloomington'da kalıp Indiana Üniversitesi'nde kendisi ile birlikte çalışmayı önerir iraz düşündükten sonra California Üniversitesi'nden gelen öneriyi kabul edip Berkeley'e gider.

Berkeley'deki California Üniversitesi'nde 1965-1972 yılları arasında Türk Dili ve Edebiyatı profesörü olarak görev yapan Talat Tekin bu arada 1969-70 yılında "sabbatical" izni ile Türkiye'ye gelir ve bir yıl Hacettepe Üniversitesinde genel dilbilim dersleri verir. Türkiye'ye kesin dönüşü amaçladığından 1970 Kasım ayında yeniden İstanbul'a gelir ve ABD'de hazırladığı *Ana*

Türkçede Aslı Uzun Ünlüler adlı tezi ve verdiği *Eski Türkçede Çokluk Ekleri* konulu ders ile doçentlik unvanını kazanır. 1972 sonbaharında Türkiye'ye kesin dönüş yapan Tekin, Hacettepe Üniversitesi'nde göreve başlar.

1976'da *Volga Bulgar Kitabeleri ve Volga Bulgarcası* adlı teziyle "Profesör" unvanını alır.

1977 yazında DAAD'den aldığı bir araştırma bursu ile (Batı) Almanya'ya gider ve Bonn Üniversitesi Orta Asya Enstitüsü'nde Türkoloji ve Altayistik konusunda çalışmalar yapar.

1981 Eylülünde "Japon Foundation for the Promotion of Science" vakfından aldığı dört aylık bir araştırma bursuyla Japonya'ya gider ve Tokyo'daki Asya-Afrika Dilleri ve Kültürleri Enstitüsünde Japonca üzerine araştırmalar yapar.

1982 yılında Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde bölüm başkanı olan Talat Tekin'in 1983 yılında YÖK kontenjanından seçildiği Türk Dil Kurumu aslı üyeliği 1990 yılına kadar devam etmiştir. 1994 yılında yaş haddinden emekli olan Tekin, 1997-2002 yılları arasında Yeditepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapmıştır.

1984'ten ve 1990'a kadar, 1980 sonrasında yeni mevzuat ve yapı kazandırılan TDK'nda, özellikle *Türkçe Sözlük*'ün yeni baskısında çalışan Talat Tekin, kendisinin belirttiğine göre sözlüğün maddebaşları ve açıklamaları ile fazla ilgisi olmayıp ağırlıklı olarak kökenbilim çalışmalarına katılmıştır.

1991 yazında Tokyo'daki "Asya-Afrika Dilleri ve Kültürleri Enstitüsü"nü çağrılısı olarak dört aylığına Japonya'ya giden ve Türkbilimi konularında çalışmalarda bulunan Tekin, Japonya dönüşünden sonra da 1982'den beri yaklaşık 10 yıldır sürdürdüğü bölüm başkanlığı görevinin sona erdiğini öğrenir ve 1994 yazındaki emekliliğine değin aynı bölümde çalışmaya devam eder. Emeklilikten sonra da 1997 yılına kadar lisansüstü derslerini ve tezlerini sürdürürken aynı yıl İstanbul Yeditepe Üniversitesi'nde yeni kurulan bölüme katkıda bulunmak amacıyla İstanbul'a taşınır ve 2002'ye kadar aynı üniversitede çalışır...

Gözetiminde hem Türk dili hem de Türk dilbilimi alanında birçok doktora çalışmaları hazırlanmıştır. Doğrudan yetiştirdiği öğrencilerin yanı sıra makaleleri ve kitaplarıyla farklı nesillerdeki Türkoloji öğrencilerinin hocası olmuş, *A Grammar of Orkhon Turkic* ile yerli Türkoloji'de olduğu kadar Türkiye dışında en çok tanınan, bilinen ve okunan Türk dil bilimcisi olmuştur.

Altay dilleri kuramından Divanü Lugati't-Türk'teki şiirlere, Yenisey yazıtlarından İrk Bitig'e, Yunus Emre'den Fuzulî'ye, Türkoloji'nin hemen hemen her alanında yazmış, orijinal görüşler ortaya koymuş olan Talat Tekin, Türkoloji tarihinde evrensel çapta yer tutan önemli isimlerden biri olmuştur.

Hilal, Arzu ve Türk pop müziği sanatçılarından Özlem Tekin olmak üzere üç kız evladı babası olan Talat Tekin, son yıllarında parkinson hastalığı ile mücadele ederek 28 Kasım 2015 tarihinde Bodrum'da vefat etmiş ve Gündoğan Mezarlığı'na defnedilmiştir.

ESERLERİ:

- (1968), *A Grammar of Orkhon Turkic*, Indiana University Publications, Uralic and Altaic Series, Volume No.69, Bloomington, 419 s. (Tanıtma için bkz.:Ane H. Nauta, CAJ 13(1969):308-311; A. von Gabain UAJb 44 (1972):294-295)
- (1975), *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Hacetepe Üniversitesi Yayınları, Seri B, No 15, Ankara, 278 s. [Tanıtma için: A. Dilaçar TDAY-B 195-1976(1976): 266-273; N. Poppe CAJ 22:168-169]
- (1985), *Japanese and Turkish: Is Japanese Related to Turkish?* T.C. Dışişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara, 91s.
- (1987) *Tuna Bulgarları ve Dilleri*, TDK: 530, Ankara 1987. 70s. +12.[Tanıtma için bkz.:V.G.
- (1988), *Orhon Yazıtları.*, TDK: 540, Ankara, 200.s +tıpkıbasımlar ve tablolar.
- (1988), *Volga Bulgar Kitabeleri ve Volga Bulgarcası*, TDK:531, Ankara, 212 s. +91 resim. [Tanıtma için: Saadet Çağatay Erem, Cilt 5, Ocak 1989, Sayı 13 (1990):253-257]
- (1989), *XI. Yüzyıl Türk Şiiri-Divanü Lugatit- Türk'teki Manzum Parçalar*, TDK: 541, Ankara, 272 s.
- (1989), *XI. Yüzyıl Türk Şiiri*. TDK, Ankara
- (1993), *Hunların Dili*, Doruk Yayınları: 33, Ankara, 59 s.
- (1993), *Japonca ve Altay Diller*, Doruk Yayınları:34, Ankara 1993. 95 s.
- (1993), *İrk Bitig: The Book of Omens*, Harrassowitz Verlag, Turcologica Band 18, Wiesbaden, 70 s. + Facsimiles 75-133 s.
- (1994), *Tunyukuk Yazıtı*, Simurg. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 5, Ankara, 74 s. + Tıpkı
- (1993), *Hunların Dili*, Doruk Yayınevi, Ankara
- (1993), *Japonca ve Altay Dilleri*, Doruk Yayınevi, Ankara
- (1994) *Türkoloji Eleştirileri*, Doruk Yayınları, Tarih-Bilim Dizisi 36, Ankara, 158 s.
- (1994), *Tunyukuk Yazıtı*, Ankara
- (1995), *Orhon Yazıtları*: Kul Tigin, Bilge Kagan, Tunyukuk, Simurg, İstanbul, 128 s.
- (1995), *Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler*, Turk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 13, T.C. Kültür Bakanlığı-Simurg, Ankara, 192 s.
- (1995), *Türkmençe-Türkçe Sözlük*, Ankara (M. Ölmez, E. Ceylan, Z. Ölmez, S. Eker ile birlikte)
- (1997), *Türkoloji Eleştirileri*, Simurg Dil ve Edebiyat Dizisi:4, Simurg, Ankara, 408 s.
- (1998), *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, Simurg, Ankara
- (1999), *Türk Dilleri -Giriş-*,İstanbul (M. Ölmez ile birlikte),
- (2000), *Orhon Türkçesi Grameri*, Ankara

gibi kitapların yazarı olan Prof. Dr. Talât Tekin'in, Türkoloji'nin çeşitli konuları üzerine yayımlanmış 200'ün üzerinde makalesi de bulunmaktadır.

1954-2000 arası 45 yıla yakın kitap, inceleme, bildiri vs. bilimsel makale üretiminin detaylı bir dökümü kategorik olarak da ayrıca düzenlenmiştir. ¹

Türkoloji alanında kimsenin cesaret edemeyeceği, en karmaşık sorunlar ve konular üzerinde birçok çalışma yapmış olan Talat Tekin'in, Eski Türk dili üzerine yazmış olduğu yazılar

1 Hakkında değerlendirmelerin ve yazılarının tam listesi ve bulunduğu çalışmalar: O. F. Sertkaya, "Doğumunun 80. Yılı Dönümü Dolayısıyla Prof. Dr. Talât Tekin'in Hayatı ve Eserleri", *Türk Dili*, XCIV/672 (2007), s. 874-889; *Türk Dilleri Araştırmaları (TDA)*, 18 (2008), s. 11-34; Mehmet Ölmez, "Talat Tekin: Bir Ömre Sığın Türkoloji", *Toplumsal Tarih*, 265 (2016), s. 86-88; http://www.turkdilleri.org/turkdilleri/ttekin_vefat.html; <http://www.cokbilgi.com/yazi/prof-dr-talat-tekin-kimdir-hayati/>; Ceritoğlu, Murat, Vefeyat; *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi (MTAD)*, 12/4 (2015), s. 131-133, (E-yayın tarihi: 23 Nisan 2016); http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&id=614, Emine Yılmaz, "Türk Dil Devrimi ve Talat Tekin", https://www.academia.edu/23227020/T%C3%BCrk_Dil_Devrimi_ve_Talat_Tekin.

temel kaynak olarak kabul edilmektedir. Orhun Yazıtları üzerinde Türkiye'de ilk çalışmaları yapanlardan biri olarak Göktürkçe konusunda yetkin isimdir. Türkiye'de çağdaş dil bilimin ortaya çıkmasında ve sistemleşmesinde oldukça etkili olmuştur. Türkoloji alanında aykırı bir isim olarak, pek çok düşünceye karşı çıkmış ve bunun gerçek olduğunu çok ayrıntılı biçimde açıklamıştır. Örneğin uzun ünlüler hakkında yazmış olduğu makale, uzun zamandır yanlış bilinen bir konunun Talat Tekin'in ortaya attığı biçimde kabul görmesini sağlayan bir olgu olarak Türkoloji gündeminde önemli bir yer edinmiştir.

Milli olmaktan evrensele açılan, Kocaeli'nin yetiştirdiği bir değer olarak önemli ve anılmaya değer bir kişilik olan Talât Tekin, belirtildiği gibi dünya çapında bir Türkolog kimliğine sahiptir.

Yerli-yabancı birçok bilimsel dergide Türkçe ve İngilizce bilimsel makaleleri yayınlanan Tekin, şiir de yazmış ve bunları *Atatürk Gülümsedi* adlı kitabında toplamıştır (1981) *Talat Tekin hocanın çok bilinmeyen şair yönü ve şiir dünyasının kapıları aralandığında çok naif, lirik ama aynı zamanda sosyal bilince ve sorumluluğu duyarlı bir bakışla karşılaşırız.*²

TALÂT TEKİN'İN ŞİİR DÜNYASI

Türkoloji biliminin yanında sanata da büyük ilgi duyan ve kişiliğinde de sanatçı duyarlılığı ağır basan Talât Tekin'in, Türk dili ile ilgili bilimsel yayınları dışında, özellikle 1950-1960 yılları arasında; *Pazar Postası*, *Türk Dili*, *Yenilik*, *Varlık* ve *Yula* (Bitlis 1956-57) gibi edebiyat dergilerinde yayımlanmış edebiyat yazıları ve şiirleri de vardır.³

"... Lise sıralarında iken karikatür çizmeğe ve şiir yazmağa merak sardım. Cemal Nadir'in yayımladığı *Amcabey dergisinde birkaç karikatürüm yayımlandı.*" (...) "*Hatta Akbaba dergisinin düzenlediği bir karikatür yarışmasında da ikinci oldum.*" diyen Talat Tekin; "... İlk şiirlerimin yayımlanması üniversite yıllarına rastlar: "... Şiire ve edebiyata olan ilgim üniversite öğrenciliği yıllarında da devam etti. Yüksek Öğretmen Okulu'nda özgür fikir ortamının şiir ve edebiyat zevkimin gelişmesine büyük etkisi ve katkısı olmuştur. Okulda düzenlenen şiir ve edebiyat gecelerinin sürekli izleyicileri ve düzenleyicileri arasında idim." ifadeleriyle öğrencilik yılları ve eğitiminin farklı ortamlarında şiir yazmanın yanında çizgi, mizah gibi sanat alanlarına da ilgi duyduğunu belirtmektedir:

"1950 yılında bir ara fakülte arkadaşım Tarık Buğra ile Zeytinalı adlı ancak bir sayı yayımlanabilen bir sanat ve edebiyat dergisi de çıkardık." diyen Talat Tekin ile Tarık Buğra o yıllarda edebiyat sevdalısı, çok yakın iki arkadaşdır... Tarık Buğra'nın ilk eseri *Siyah Kehribar* o yıllarda çıkmıştır ve üzerinde hayli tartışmalar olmuş, eleştirel yazılar yazılmıştır. Bu durumla ilgili olarak Buğra; "*Sanki roman yazmamış, cinayet işlemiştim...*" diyecektir. *Siyah Kehribar* hakkında çıkan 33 eleştiri yazısından sadece Talat Tekin imzasını taşıyan ve *Seçilmiş Hikayeler* dergisinde çıkmış olan yazı olumlu bir perspektife sahiptir.

Öncelikli olarak bir bilim insanı Tekin'in şiirleri, muhtevaları itibarıyla iki ana eksen etrafında yo-

2 Kitabın yayınlandığı dönemde (1981) dönemde hocanın Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü'nde asistanlarından biri idim. Cumhuriyet Üniversitesi için asistan kadrosuna alınmış ve eş zamanlı yüksek lisans (bilim uzmanlığı) eğitimine başlamıştım. İki yeni asistan, bölümde uygun bir ayarlanıncaya kadar Talat Tekin hocanın, iki laboratuvar masasını odasına getirterek hazırladığı bitişik nizam çalışma masasında 3-4 ay oturduk... O odaya kimler gelmezdi ki; Cahit Külebi, Adnan Turani, Selahattin Ertürk, Bilge Karasu, Bozkurt Güvenç, Rahmi Pehlivanlı, ressam Balaban... Daha nice önemli şahsiyeti o zamanlarda, o odada tanıdım...

3 Nesrin Karaca, "Şiir Dünyasıyla Talat Tekin", *Prof. Dr. Talat Tekin'i Anıyoruz Paneli*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fak. TDE Bölümü, 24 Aralık 2015

ğunlaşmaktadır. Bunlardan biri, ferdî “ben”; diğeri, ferdî ben’in dışındaki insan ve dünyadır. Şair Tekin, şiirlerinin muhtevaları itibariyle daha ziyade memleket edebiyatı çerçevesinde değeriendirilebileceği gibi, çok fazla olmayan şiirlerinin büyük bir bölümünde kendi ferdî ben’i üzerinde de durur. Duygu, hayal, heyecan, ümit ve ümitsizliklerini, en çok da sosyal perspektiften yaşamış olduğu duygu, durum ve gündelik konuları şiirin imkânları içinde ifade etmeye çalışır.

Talat Tekin, doğduğu topraklar ve çocukluğunun geçtiği coğrafya olan Kocaeli yarımadasını çeşitli söyleyişlerde dile getirir. Nitekim, o bir köy çocuğu olarak tabiatın ve sunduğu imkanların içinde mutlu bir çocukluğa sahiptir:

“...
Ben bir körfez çocuğuyum
Kestane saçlı yanık tenli
Bütün kaygılarımdan kurtulurum
Cördüm mü giden bir yelkenli
...”

(s. 22-23)

diyen şair, daha geriye giderek çocukluğunun erken dönemlerini günlük hayatın içinden hatırlayıp çıkararak, hasretle dile getirir. Yaşadığı, ev, dik bayır, mahalle... Hepsi tek tek zihninden geçer. Hatırlamak acı olmasına, hiçbir şey yerli yerinde kalmamasına rağmen geçmiş yine de güzeldir:

EVLER

Bir mih gibi saplanmış kalmış hafızama
Bağlarbaşı yoluna dik denize verev
Zeytin ağaçları üzerinden
İzmit Körfez’ne bakan ev
Şimdi o evde olmak yirmi yıl önceki
Ve çıkmak bir solukta merdivenleri
Yirmi yaşın çevikliğiyle
Koşuşmak bir odadan bir odaya
Sonunda, soluk soluğa
Vişneliğe bakan arka odada
İçerlek ve tenhâ
Mürüvet’le baş başa
Mürüvet’le göz göze diz dize
Mürüvet’le sarmaş dolaş
Başlamak yarıda kalmış yasak sevgimize
Başlamak yeniden
Olanca hızı ve tutkusuyla yirmi yıl öncesinin
Başlamak bıraktığımız yerden
Ah evler kalsa öyle eski hâliyle
Kızı ile kızanı ile
(s. 40-41)

Bir kırsal kesim çocuğu olarak, yaşanan hayatı, zihninde resimleşen anları ve anıları devamlı

şöyle dile getirir:

DEH

*Bağlardan dönerdik geç vakit merkeplerle
Azalırdı yorgun hayvanların bacaklarında tâkat
Uzardı yollar aşıldıkça sükûn yüklü tepeler
Belirsizleşirdi her şey o saat*

*Deh derdi bir ses cesaretsiz ürkek
Çekinircesine bildirmekten yerini usulca
Etrafta rüzgâr hafifliğiyle dağılır o ses
Gene giderdi uysal hayvanlar yolca*

*Bu sestedir bu seste bütün çocukluğum
Geçti beklemekle bağlarda akşam olmasını
Ve hayâl etmekle hayvan üstünde
Kısık lâmbaların beklediği karanlık odaları*

*Düşük kulakları mâsum bakışlı gözleri yerde
Akıl etmeyip dönemeçlerde durup dinlenmesini
İshak sesleriyle ilerleyen gecede
Gitmekte belki hâlâ o hayvanlar şimdi
1950 İstanbul (s. 18-19)*

Yine; *Körebe I* ve *Körebe II* şiirlerinde de, konu olarak mutlu çocukluk günleri, geçmiş zaman, bulunduğu coğrafyanın tabiatı içindeki hayat biçimi, oyun arkadaşları... hepsi özlemle yadedilmektedir:

KÖREBE I

*Ey günler
Güneşli günler
Bir alay çocuğu
Eski saçakların koruduğu
Şakır şakır yağmurlu günler
Ey günler
Yağmurlardan sonra güneşin
Çatlamış narlara vurduğu
Vaktin akşamlara dek
Evlerde unutulduğu
Unutulduğu yemenin içmenin
Üşümenin
Düşünmenin
Sonra kaptan olunduğu
Korsan olunduğu
Birikmiş sel sularında*

*Yelkenler dolusu uçulduğu
Günler
Ey günler
Nerdesiniz
Kadrinizi bilmedim diye mi
Bir daha gelmeyişiniz*

*Mahalle arkadaşlarım ya siz
Beni körebe yaptınız
Nereye uzansam yoksunuz
Duyulmaz oldu sesiniz
Karnınız acıktı paydos mu ettiniz
Mıstık Memedali Muvaffak Cengiz
Kayık yüzdürelim geliniz
1953, İzmir (s. 15-16)*

Ancak, öğretmenlik yıllarıyla birlikte, şair hayata daha farklı bakmaya başlamıştır:

KÖREBE II

*Sahici gemilerim var şimdi
Sahici denizlerde yüzen
Koca bayraklı koca direkli
Tekneleri tekne dümenleri dümen
Ama çıkaramıyorum kollarımı sıvayıp
Battıkları zaman
1953 Trabzon (s. 17)*

Delikanlılık ve hayata başka türlü bakış, ilk aşk kıpırtıları mıralara dökülmeğe başlar. *YETER BAKTIRDIĞIN YOLLARINA* şiirinde, sevgiliye;

“...

*Sen loş bahçelerde açan
Garip kokulu bir çiçeksin beyaz
Benimle güne güneşe çıksan
Işıklı sularda yunsan biraz*

*Körfez rüzgârlarıyla doldurup göğsünü
Şarkı söyleyen bana şiir okusan
Ben kokunla beyazlığınla büyüdü
Denizi köpüklü sularını unutsam*

*Çiğli bir sabah güzelliğiyle çıkıp gelsen
Dağıtsan saçlarınla gözlerimdeki sisi
Yeter baktırdığın yollarına artık olsan
Güz günlerimin güneşi yaz günlerimin esintisi”
1955 Ankara (s. 22-23)*

diye seslenerek, iç dünyasının kapılarını açacaktır.

Bitlis'e tayin edildiğinde Talat Tekin yeni evlidir. Anadolu'nun ücra köşelerinde imkansızlıklar içinde görev yaparken geride bıraktıklarının özlemi çok ağırdır. O günlerde gelen bir mektup için posta idaresine minnettar kalacaktır:

TEŞEKKÜR

Açın haritayı da bakın isterseniz
İstanbul neresi Bitlis neresi
Duyurdum tutkun olduğumu sayende o yâre
Şükürler olsun sana PTT idaresi
1956 Bitlis (s. 32)

Ancak sevgilinin hasreti ve gurbet şairin dünyasını allak-bullak edecek, çağa sitem ettirecek, hayallerin içinden onu şişelere vurduracaktır:

İÇİNCE

Bakma dile getirip diyemediğime.
Eski âşıklarca tutkunun sana
Sevgisi gündün güne filizlenen içimde
Şüphesiz olmasın aşkımdan yana

Ben de isterdim istemesine
Kerem misali ardınca gitmek
Kaptırmak gönlümü aşkın sesine
Yâr deyip yâr işitmek

Çağ o çağ değil ne çare
Türlü düşünceler var serde
Mecnun bile geçerdi sevdasından
Yaşasaydı yirminci asırda

Geçti terk-i cân etmekler yâr yoluna
Geçti evvel zamanlar
Yetmez mi sultânın bu gönlün
İçtiğim akşamlar

İçince daha bir âşığım sana
Esrik bakışlı yâr
İçince salına salına
Bezmimize teşrifin var

İçince daha bir güçlüyüm
Sana erişmek için
İçince yakın ıraklar
Hükmü yok mesafelerin

İçince ben Ferhâd
Sen Şîrîn

1956 Bitlis (s.33-34)

İLK AŞK ŞİİRİ

*Sular mıydı akıp giden çağıl çağıl
Dallar mıydı bir inip bir yükselen
Alabildiğine cömert alabildiğine hür
Rüzgâr mıydı esen tepelerden*

*İlk aşkıydı çocuğun bu ilk
O kadar sabırsız o kadar hoyrat
İri göğüslere başını koy yat
Öpmemek olur mu o dudaklardan*

*Suya inmiş ceylan gibi ürkekti kadın
Aşksız yalnızlığına değildikçe ürperen
Saklamış sabırla arzusunu yılların
Ayvalar kayısılar renginde bir ten
1953 İzmir (s. 20-21)*

Aşk şiirlerinin bir diğeri de, kendisinin 'Üslub-u kadîm üzre' notunu düştüğü ve eski edebiyatın imgeleri, söz varlığı ve söyleniş biçiminden etkilenecek kaleme aldığı aşağıdaki şiiridir:

ÂŞIK-I NÂÇAR veya SÖYLENMİŞ EN GÜZEL MISRALAR

- Üslûb-u kadîm üzre -

*Tutkunum sana tutkunum ya irak diyarım
Aşkınla yollarına düşecek hâlîm yok
İçtiğim akşamlar gönlümce karşımdasın işte
Alâgarson saçlarından topuklarına dek*

*Eskiler ne zorlu âşıkarmış meğer
Sevdikleri Sedd-i Çin ardında Mâçin'de
Visâl-i yâr uğruna yedi iklimi karşı kor
Gül dererlermiş o bahçeden sonunda*

*Benden evvel zamân aşkı bekleme
Kerem gibi diyar diyar dolaşamam ardında
Yok bende yâr yoluna dağlar delegecek güç
Fakir bir memurum geçim derdinde*

*Firaklı şiirler söylemek isterdim hiç değilse
Ey Goncefem nergis-i mestânın için
Ne çâre asrımız Fuzûlî asrı değil
Söylenmiş en güzel mısralar sevdiğim
1956 Bitlis (s. 35-36)*

Artık, geçim derdinde olan fakir bir memur olarak hayatın galesi içinde başka durumlar ve sosyal hayatın devinimi içinde ortaya çıkan konular daha ağır basmaktadır. Memleket Cum-

huriyet'le birlikte topyekun hamlelere yönelmiş, vatanın her köşesine aydınlık düşünceli, görev sorumluluğu taşıyan, bugün baktığımızda her biri bir değer olan nice isim, öğretmen olarak Anadolu'ya dağılmıştır. Bir öğretmen olarak Bitlis, Trabzon, İzmir gibi beldelerde bu görevi yapanlardan biri olan Tekin, yine aynı durumda olan yakın arkadaşı Tevfik Velioğlu'na ithaf ettiği şiirinde, sosyal meselelere ve aydın şuurunun gerektirdiği meselelere yönelirken şunları dile getirir:

KARANLIKTA IŞIYAN

Tevfik Velioğlu'na

Çıkıyor sesin soluğun
Bitti mi karanlıklarla savaş
Sen ey kırk bin köyün birinde
Okuyan göz yazan el düşünen baş

Bilirim köyler ıraktır
Kış geceleri uzun
Ama sen Mustafa Kemal'in emanetçisi yılma
Ağart ufuklarını yurdumuzun

Işık ol gir kafalara
Tutuşsun düşünceler daha tez
Ne demişti Fikret fî tarihinde
Fikr ordusuyuz meş'al-i irfanla mücehhez

Yüce dağlar yankısınca değil
Cılız çıkıyor sesin
Karanlık rüzgârlar önünde tek başına
Titremekte misin?

Dilerim daha bir güçlenesin
Işiyasın Anadolu'nun köylük yerinde
Yitirmiyesin aklığını yitirmiyesin
Bitip tükenmez yurt gecelerinde
1956 Bitlis (s.24-25)

1957 yılından itibaren bazı hayal kırıklıkları ve haksızlıklar yaşayacaktır, Talat Tekin... Mesela o yıl, terfi etmesi gerekirken terfi edilenler listesinde adını bulamaz. Bir telgrafla nedenini Bakanlığa sorduğunda gerekçenin "son üç yılda teftiş görmemiş" olmasından kaynaklandığını öğrenir. Bunun üzerine tavır koyarak, Bakanlığa çektiği sert bir telgrafla öğretmenlikten istifa eder. Aşağıdaki kısa şiiri bu hissiyatın ürünüdür:

İSTİFA

*İnsan bir dilim ekmeğini
Nerden olsa çıkarır
Benden sana öğüt kardeşim
Olma devlet kapısında kul
1957 Ankara (s. 26)*

Bu olayın ardından artık Ankara'da yaşamaya başlayan Tekin, Türk Dil Kurumu'na girer. Yukarıda ayrıntılı biyografik bilgisinde de görüleceği gibi bu süreç, akademik hayatına yürüyen yolda da oldukça meşakkatlidir. Şair, bir yığın mesele içinde olumsuzluklar yaşarken haksızlığa uğramalar, yılgınlık ve yaşananlar kendisini bir hayli yormuştur. Hayatın içinden gözlem ve izlenimlerle morali bozuk ve geleceğe dair ümitleri kırık bir şekilde mevcut sosyal yapıya eleştirel bir tutum takınır:

MEYHANELER HARIÇ

*Bir gün öğle üzeri
Ulus'tan Sıhhiye'ye yürüdüm
Böylesi düşman başına
Ziyade sikkın idim*

*Yol boyunca taksiler otobüsler
İçleri tıka basa insan
Diz dize göz göze oturmuşlar
Birbirlerine düşman*

*Baktım bağıyor gazeteler
Haktı hukuktu
Oysa kapalı hapisaneler
Mahkemeler açtı*

*Bir yanda kat kat apartımanlar
Enseli göbekli
Bir yanda iki göz haneler kardeşim
Borç yüzünden ipotekli*

*Ortası koskoca havuzdur
Bilirsiniz parkı
Gelgelelim balıklar için
Orası öyle dar ki*

*Soldaki yapıya ilişti gözüm
En hakiki mürşit ilimmiş
Vardım bir hocaya danışacaktım
Açığa alınmış*

*Kestane kebab yemesi sevap
Yüz gramı yirmi beşe iyiydi
Parayı çıkarırken göz ucuyla baktım
Altına çürüklerini koydu*

*O gün öğle üzeri pis pis
Bu fikirleri yürüttüm
Sonunda küçük şipşirin
Bir meyhaneye gittim*

*Namuslu çıktı meyhaneci
Rakıya su katmadı hiç
Kapatmalıydı bütün dükkânları kardeşim
Meyhaneler hariç
1954 Ankara (s. 27-29)*

Greciler şiirinde de aynı izlenimleri, hak arama, hakkını savunma izleği üzerinden dile getirdiğini görüyoruz:

*Alınlarında ilk ışıkları güneşin
Saçlarında dağ rüzgârları
Böyle daha güzel daha dinçtiler
Sabahın seher vaktinde
İşi uğraşı bırakmış
Hakkın peşine düşmüşümler
Hakkın hürriyetin*

*Oyuncak evlerden
İri gövdelerle çıkıp gelmiştiler
1957 Ankara (s. 39)*

Sosyal durumunu anlatan aşağıdaki şiiri de, içinde bulunduğu maddî sıkıntıları ve iç dünyasının gel-gitlerini, yaşadığı ruh halini yansıtmaktadır:

ESKİ ELBİSELERİM

*Terzi elinden çıktığınızda
Kibar vitrinlere yaraşırdınız
Bir çalım bir kurum
Ne çare tertipli birine düşmediniz
Eski elbiselerim*

*Kalk otur ne omuz kaldı ne diz
Kahve köşelerinde meyhanelerde
Oysaki lüküs yerlere girip çıkmak
İtinayla fırçalanmak isterdiniz
Bilirim*

*Lekeciye örücüye götürmek vardı sizi
Ayda bir olsun ütöletmek
Eski elbiselerim
İlk ütünüz uzak bir rüya şimdi
Affınızı dilerim*

*Gün oldu kasti kavurdu soğuklar
Gün oldu yağmur çamur göz açtırmadı
Yaka yırtık yen yarım
Yine de yaza çıkardınız Talât'ı
Aferim*

*Gencim ya bilinmez
Dünya hali bu
Gün gelir artık gerekmezseniz bana
Eski elbiselerim
Giyilmenizi isterim
Giyilmenizi isterim
1954 Ankara (30-31)*

Geleceğin güzel olması, hakkın, hukukun, doğruluğun, özgürlük ve güvenin öne çıktığı ütopyik iyimserlik duygularını içeren aşağıdaki "Bakmışsın" şiiri de bir anlamda Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Memleket İsterim"⁴ şiirini çağrıştıran başka bir versiyon olarak değerlendirilebilir:

BAKMIŞSIN

*Bakmışsın böylesine kepaze değil
Kahrı çekilir yaşamının
Bakmışsın hep iyilik geçiyor gönlünden
İnsanlığı tutmuş insanın*

*Bakmışsın bütün yüzler sevimli
Gözler dostçasına sıcak
Bakmışsın yumruklar sıkılı değil
Kınında bıçak*

*Bakmışsın her işte kılavuz
Rafa koymamışlar akli
Bakmışsın güçlüler değil artık
Haklılar haklı*

*Bakmışsın hürriyet var kardeşim
Konuşuyoruz ileri geri
Bırakmışlar yakamızı bakmışsın
Susturmak değil işleri*

---

4 MEMLEKET İSTERİM

*Memleket isterim
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;
Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.*

*Memleket isterim
Ne başta dert, ne gönülden hasret olsun;
Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.*

*Memleket isterim
Ne zengin fakir, ne sen ben farkı olsun;
Kış günü herkesin evi barkı olsun.*

*Memleket isterim
Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;
Olursa bir şikâyet ölümden olsun.*

*Bakmışsın ayrı şeyler değil
Bir gerçekle düş
Cümle haksızlıklar zulümler
Bakmışsın bir varmış bir yokmuş
1957 Bitlis (s. 37-38)*

88 yıllık ömründe bilimsel çalışmaların içinden kendisine bir pencere aralığı açan ve yazdığı az miktardaki şiirle iç dünyasını, mizacını ve insan olarak yansımalarını sergileyen Talat Tekin için şiir, eski bir dost, bir nefes alanı, bir sığınak olmuştur:

ŞİİRİN DÖNÜŞÜ

*Merhaba ey şiir eski dost
Uykusuz gecelerimin can yoldaşı
Geldin işte Hızır gibi yıllar ötesinden
Getirdin bana yirminci yaşı
Merhaba ey şiir eski dost
Karanlık sularda açan nilüfer
Bir derin uykuya dalmış prenses
Ölmemiş sevdalı şehzade meğer*

*Merhaba ey şiir eski dost
Merhaba ilk aşkım ilk sevgilim
İşte yine seninleyim geceleri
İşte yine çözülmeye başlıyor dilim*

*Merhaba ey şiir eski dost
Bir neden olmalı bana gelişinde
Dönüyorsun sanırım yıllardan sonra
Bir kızıl saçının taptatlı gülüşünde
(s. 42-43)*

Şiir dünyasında son olarak, asıl vurgu yaptığı 'Atatürk' teması üzerinde duran şiirlerinin üzerinde durmak gerekir.

Talat Tekin'in şiir kitabına adını veren 'ATATÜRK GÜLÜMSEDİ', 'KASIM YELLERİ ESTİÇİNDE' ve 'TANRICA ÖLÜMSÜZ' başlıklı şiirleri, 1953, 1955, 1957 tarihlerinde Atatürk üzerine yazılmış ve edebiyatımızda "10 KASIM ŞİİRLERİ" literatürüne girmiş olan şiirlerdir. Bunlar sırasıyla:

ATATÜRK GÜLÜMSEDİ

*Atatürk gülümsedi öğretmenim
Siz sınıfa girince
Dağıldı kara bulutlar
Açıldı konca*

*Baktı ki okul yenidir
Siz yenisiniz düşünceler yeni
Atatürk gülümsedi öğretmenim
Saklıyamadı sevincini*

*Baktı ki gençsiniz bilgili
Eğitiyorsunuz yolunca yöntemince
Atatürk gülümsedi öğretmenim
Sevindi onca*

*Baktı ki geçmiş karşımıza
Çiziyorsunuz yolu
Atatürk gülümsedi öğretmenim
Gözleri dolu dolu*

*Anlaşılan bütün yaz
Atatürk gözünü kırpmamış
Çünkü boşmuş sıralar
Çünkü harf okunmamış*

*Kapkara bulutlar inmiş
Işıklı gözlerine
Bora gibi kasırğa gibi Atatürk'üm
Sanırım yönelmiş bilgisizliğe*

*Ama baktı ki gün doğmuş
Bir koşu varmışız okula
Özlemle açılmış kitaplar
Bir iştah kızda oğlanda*

*Baktı ki zil çalmış sınıfa girmişsiniz
Bütün bakışlar sizde
Günaydın demiş derse başlıyorsunuz
Sımsıcak bir sevgi gözlerinizde*

*Baktı ki Türkiye'si Türkiye'miz
Aydın ufuklara yürüyor hızla
Atatürk gülümsedi öğretmenim
Övünüyor bizle*

*Dağıldı kara bulutlar
Siz sınıfa girince
Atatürk gülümsedi öğretmenim
Kürsüde kendini görünce
1953 İzmir (s. 7-9)*

KASIM YELLERİ ESTİĞİNDE

*Kasım yelleri estiğinde
Bir konu düşündürür yurdumun şairlerini bir
Kadınmış yalnızlıkmiş parasızlıkmiş
Unutulur*

*Kasım yelleri estiğinde
Bir kaygı alır köylümüzü kentlimizi bir
Çiftmiş çubukmuş iş uğraşmış
Yüzüstü kalır*

*Kasım yelleri estiğinde
Bir rüzgâr üşütür cümlemizi bir
Yıldızmış poyrazmış karayelmış
Vız gelir
1955 Ankara (s. 10-11)*

TANRICA ÖLÜMSÜZ

*Konuların en çetini
Atatürk konusu çocuklarım
Kasım'dan Kasım'a bir od düşer yüreklere
Kasım'dan Kasım'a bayraklar yarım*

*Ulu bir yasla eğilir başlar
On Kasım günü her yıl
Bir susuş ki bıçak açmaz ağızları
Düşünce değil*

*Susar insanlar taşıtlar her şey
Susar dağı taşı memleketin
Duyulur yaşamak dolu bir ses doruklardan
Ben ölmedim*

*Ben ölmedim boşuna yas tutmanız
Ağıtlar boşuna
Basmadı mı Mustafa Kemaller
Otuz beş yaşına*

*Neydi milletimiz için çocuklarım
Gittikçe azizleşen
Işık gibi su gibi ekme gibi bir şey
Ne bileyim ben*

*Nasipsiz kökler vardır
Sevindirmez dal ucunu
Bir toplum düşünün çocuklarım
Yitirmiş yaşama gücünü*

*Oduunca umutsuz odunca suskun
Kalmış ırak karanlıklarda tek
Mevsimler gelip geçmiş yanıbaşından
Ne yaprak ne çiçek*

*Onun bize verdiğini çocuklarım
Toprak bile zor verir köklere
Yeşerdik yaprak yaprak bir bahar
Çiçek çiçek gülümsedik göklere*

*Baktık geçilir gibi değil
Yaşamak onca güzel onca temiz
Baktık sıyrılmış tekmil karanlıklardan
Işıklar içinde Türkiye'miz*

*Tanrıca yüce O çocuklarım
Tanrıca ölümsüz
Doğan güne ışıyan gökyüzüne baksanız
O'nu görürsünüz
1957 Ankara (s. 12-14)*

Anadolu'nun kuzeyinden doğusuna, doğusundan batısına (Trabzon, Bitlis, İzmir) açılan deneyimler ve idealizmle, Talat Tekin'in eğitimci kimliği ve dönemin aydın sorumluluğu içinden dile getirdiği bu söyleyişlerde Atatürk'ün manevi kişişliğinin, milli mücadelenin içinden ortaya çıkarılan yeni Türkiye gençliğinin heyecanı, övüncü, gelecek tasarımı, yarına yönelik ümidi ve güveni vardır.

Bu üç şiirde de Atatürk ve Cumhuriyet değerleri izleğinden yürümek gerektiği, bu bağlamda öğretmenlere çok iş düştüğu sözkonusu edilmiş, bu ölkü işlenmiş ve 'yarın' vurgusu yapılmıştır.